

УДК 616.316–006.3–091.8

О. В. Дубровіна, В. В. Черняк, О. А. Сіренко., Н. В. Ройко, С. А. Проскурня

АДЕНОКАРЦИНОМА СЛИННИХ ЗАЛОЗ ТА ЇЇ ГІСТОЛОГІЧНІ ВАРІАНТИ

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава)

Дане дослідження є фрагментом планової кафедральної науково-дослідної роботи «Морфологічні особливості залозистого раку легень з врахуванням гістологічної будови бронхіального дерева та його ембріогенезу», номер державної реєстрації № 01060003236.

Вступ. Ацинарно-клітинна аденокарцинома характеризується гістологічним диференціюванням у напрямі серозних та мукозних епітеліоцитів. Вона займає третє місце (до 10 %) від всіх пухлин слинних залоз [2]. Найчастіше вона виникає в навколотовушній (83 %) та в піднижньощелепних слинних залозах. За статистикою, у жінок зустрічається частіше, ніж у чоловіків. М'яка або щільнувата, інколи багато вузловата пухлина діаметром від 0,5–13 см може бути нечітко або навпаки, чітко відмежована, іноді навіть інкапсульована [1]. Пухлина, що не досягає в діаметрі 2 см, зазвичай має фіброзну капсулу, незважаючи на злоякісність. Більші, ніж 2 см в діаметрі, вузли інфільтрують оточуючі тканини. Показники 5 або 10-річного виживання хворих з ацинарно-клітинною аденокарциномою набагато кращі, ніж в осіб з мукоепідермоїдним і аденоїд-кістозним раком. Метастазами уражаються лімфатичні вузли ший значно рідше, ніж легені, а також інші внутрішні органи [4].

Мета дослідження — диференційна діагностика різних типів аденокарциноми слинних залоз, що обумовлено потребами лікарів-клініцистів.

Об'єкт і методи дослідження. Аналіз біопсійного матеріалу проводився за останні 25 років, згідно даних ПОПАВ. Матеріал збирали, фіксували і забарвлювали за способом гематоксилін-еозин та Ван-Гізон та запропонованій нами методиці забарвлення — ШИК-тіоніновим синім Крім того, гістохімічно визначалися кислі та нейтральні мукопротеїди ШИК+метиленовий-синій.

Результати досліджень та їх обговорення. Під мікроскопом більше ніж у 40 % хворих паренхіма ацинарно-клітинної аденокарциноми представлена тяжами із великих полігональних ацинарних клітин (серозного типу). Вони мають базофільну цитоплазму і монотипне округле, ексцентрично розташоване ядро. Спектр архітекtonіки цьо-

го раку досить широкий, а його паренхіма здатна формувати солідні мікрокістозні, папілярно-кістозні і фолікулярні структури.

В залежності від типу секретії та її механізму виділення виникають різні типи ацинозно-клітинної аденокарциноми, яка згідно міжнародної класифікації ВОЗ (1972) займає проміжне положення між аденомами і раком, що свідчить про відсутність однієї думки про її гістогенез. В класифікації ВОЗ (1972) не виділяється окремих гістологічних типів ацинозно-клітинної аденокарциноми, в той час як М. А. Пальцев та Н. М. Анічков (2005) розрізняють: 1) серозний; 2) «вставний» протоковий; 3) вакуолізований тип ракових епітеліоцитів [3]. Серозно-ацинарний тип аденокарциноми мікроскопічно проявляється наявністю в пухлині світлих клітин з дрібною зернистістю. Дрібні, округлої форми ядра, в залежності від ступеня зернистості, мають центральне або ексцентричне розташування в цитоплазмі.

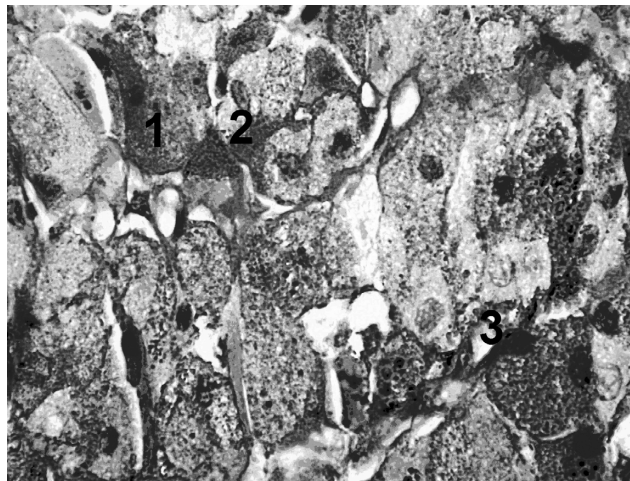

Рис. 1. Серозно-ацинарна аденокарцинома.

1. Клітини з різною зернистістю. 2. Округле пікнотичне ядро. 3. Дрібні судини. 4. Міждолькові перетинки. Забарвлення по Харту. Зб. 20x10.

Строма серозно-ацинарної аденокарциноми, при забарвленні за способом Харту, представлена дрібними судинами та тонкими перетинками, які розділяють пухлину на окремі дольки (рис.1). При гістохімічному забарвленні ШИК-тіоніновим синім на великому світлооптичному збільшенні

мікроскопу виявлено, що серозно-ацинарна аденокарцинома складається із атипових поліморфних сероцитів, в цитоплазмі яких містяться дрібні ШИК-позитивні гранули секрету. Останній міститься як поблизу ядра, зморщуючи його, так і по периферії цитоплазми, і навіть у міжклітинних просторах. На відміну від нормального серозного ацинусу, в аденокарциномі всі клітини та їх ядра мають виражений поліморфізм. Крім того, за рахунок хаотичного розташування міоепітеліальних клітин, які забарвлюються в голубий колір і мають веретеноподібну форму, даний тип пухлини не утворює типового ацинусу.

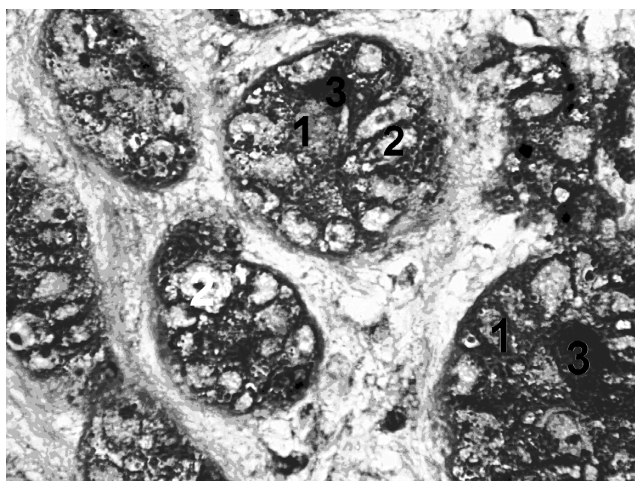

Рис. 2. «Вставний» протоковий тип ацинарно-клітинної аденокарциноми.
1. Поліморфні ацинуси з різним вмістом ШИК-позитивних гранул. 2. Великі світло-голубі ядра з одним або декількома ядерцями. 3. Контури міоепітеліальних клітин. Забарвлення ШИК-тіонінон. Зб. 100x10.

«Вставний» протоковий тип ацинарно-клітинної аденокарциноми характеризується утворенням ракових комплексів, що нагадують будову протоків з наявністю зимогенних секреторних гранул зі слабо базofilною цитоплазмою. Клітини збираються в пучки або солідні поля, які нагадують нормальну протокову будову залози, проте не формується ні дольок, ні смугастих протоків. Пухлинні клітини мають різний об'єм за рахунок наявності в цитоплазмі сітчастих або пінистих секреторних гранул, що обумовлено, очевидно, різними фазами секреторного циклу. При цьому ядра можуть бути або сильно базofilними, або везикулярними (рис. 2).

Зернистість цитоплазми чітко виявляється при комбінованому забарвленні ШИК-тіоніновим синім, яке дозволяє відрізнити зимогенні гранули клітинної пухлини від гранул слизу в мукоцитах. При цьому, між

серозними пухлинними клітинами утворюються ШИК-позитивні гранули, які містяться в центральній частині ацинусу. Ядра цих клітин мають округлу або витягнуту форму, великих розмірів, забарвлюються в блідо-голубий колір, містять одно або декілька ядерць. Останнє свідчить про посилення синтетичних процесів, які спостерігається в період утворення секреторних гранул. Звертає на себе увагу той факт, що на відміну від попереднього гістологічного типу в даній пухлині зберігається хід міоепітеліальних клітин і їх відростків, які знаходяться над базальною мембраною. Іноді серед клітин з чіткими межами та світлою, дещо базofilною, цитоплазмою зустрічаються кісти, які містять ШИК-позитивну гомогенну речовину.

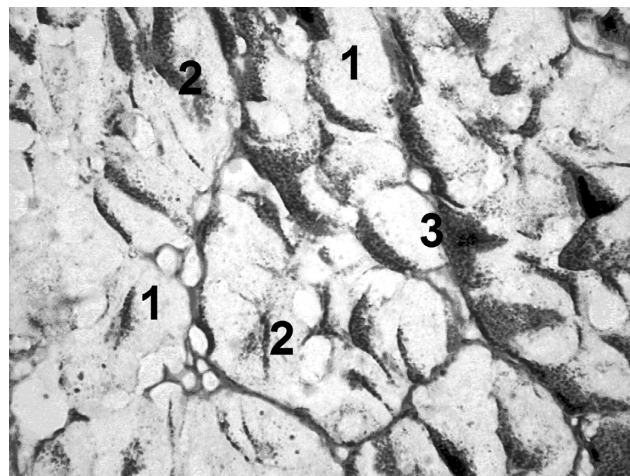

Рис. 3. Вакуолізований тип ацинарно-клітинної аденокарциноми.
1. Контури секреторних гранул. 2. Контури ядра. 3. Міоепітеліальні клітини із смугастими структурами. Забарвлення ШИК-тіонінон. Зб. 100x10.

За результатами електронно-мікроскопічного дослідження при вставному протоковому типі ацинарно-клітинного раку постійно зустрічаються двоядерні атипові клітини, які розміщуються на базальній мембрані. Характерною ознакою даних клітин являється наявність багаточисленних контурів шорсткого ендоплазматичного ретикулуму, що містять полірибосоми. Цистерни ретикулуму заповнені дрібнозернистою речовиною. Поблизу ядра в апараті Гольджі містяться поліморфні просекреторні гранули, в яких визначається темна осмієфільна серцевина. У порівнянні з диференційованими сероцитами при даному типі ацинарно-клітинного раку зимогенні секреторні осмієфільні гранули відсутні.

В окремих ацинозно-клітинних пухлинах на їх периферії виявляються поля інфільтра-

тивного росту. Вони представлені поліморфними раковими клітинами із зернистою цитоплазмою, різної величини ядрами, в яких виявляються поодинокі фігури мітозів.

І, нарешті, третій тип: вакуолізований тип ацинарно-клітинного раку характеризується наявністю поліморфних клітин, які містять світлі оптично пусті вакуолі (рис.3).

Останні займають більшу частину цитоплазми і не забарвлюються гематоксилин-еозином. При комбінованому забарвленні ШИК-тіоніновим синім на великому мікроскопічному збільшенні в цитоплазмі деяких ракових клітин виявляються поодинокі дрібні пурпурові гранули. Проте найбільш важливим диференціальним показником вакуолізованого типу ацинарно-клітинної аденокарциноми є наявність в пухлині міоцитоплазматичних клітин. Останні розташовуються між пухлинними клітинами і містять тіла та відростки, в яких визначаються темно-фіолетові гранули, утворюючи смугасті структури.

Висновки.

1. Окремі гістологічні варіанти ацинарно-клітинної аденокарциноми: серозний, протоковий («вставний»), вакуолізований представляють собою однорідну пухлину.

2. При серозному варіанті відмічається утворення відповідних гранул.

3. При протоковому типі спостерігається вихід серозного або слизового секрету, що призводить іноді до утворення кістозних порожнин.

4. При вакуолізованому типі ацинарно-клітинної аденокарциноми спостерігається виснаження секретії.

5. Гістогенез аденокарциноми обумовлений проліферацією клітин різного ступеня диференціювання ацинарного відділу слинних залоз.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому в даному напрямку планується провести імуногістохімічні дослідження для визначення некротичних та апоптозних змін в окремих клітинах ацинарно-клітинної аденокарциноми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Афанасьев В.В. Атлас заболеваний и поврежденных слюнных желез/Афанасьев В.В. Абдусаламов М.Р. — М.: Медицинское информационное агенство, 2008. — С.173–189.
2. Маланчук В.А. Доброкачественные опухоли и опухолеподобные поражения челюстно-лицевой области и шеи/Маланчук В.А., Копчак А.В. — К.:2008. — 271 с.
3. Пальцев М.А. Атлас патологии опухолей человека/Пальцев М.А., Аничков Н.М. — М.: Медицина, 2005. — С. 168–190.
4. Скікевич М.Г. Доброякісні пухлини та пухлино подібні утворення щелепно-лицевої ділянки: [Навчальний посібник для студентів стоматологічного факультету III-IV рівнів акредитації]/Скікевич М.Г., Гаврильєв В.М. — Полтава, 2008. — 132 с.

УДК 616.316 – 006.3–091.8

АДЕНОКАРЦИНОМА СЛИННИХ ЗАЛОЗ ТА ЇЇ ГІСТОЛОГІЧНІ ВАРІАНТИ

Дубровіна О. В., Черняк В. В., Сиренко О. А., Ройко Н. В., Проскурня С. А.

Резюме. Аналіз біопсійного матеріалу, який проводився за останні 25 років, згідно даних Полтавського обласного патологоанатомічного бюро, показав, що гістогенез аденокарциноми обумовлений проліферацією клітин різного ступеня диференціювання ацинарного відділу слинних залоз.

Ключові слова: аденокарцинома, слинні залози, гістогенез.

УДК 616.316 – 006.3–091.8

АДЕНОКАРЦИНОМА СЛЮННИХ ЖЕЛЕЗ І ЇЇ ГІСТОЛОГІЧЕСЬКІ ВАРІАНТИ

Дубровіна О. В., Черняк В. В., Сиренко О. А., Ройко Н. В., Проскурня С. А.

Резюме. Аналіз біопсійного матеріалу, який проводився за останні 25 років, згідно даних Полтавського обласного патологоанатомічного бюро, показав, що гістогенез аденокарциноми обумовлений різною ступенем проліферації клітин ацинарного відділу слинних залоз.

Ключевые слова: аденокарцинома, слюнные железы, гистогенез.

UDC 616.316 – 006.3–091.8

ADENOKARCINOMA of SALIVARY GLANDS and its HISTOLOGICAL VARIANTS

Dubrovina O. V., Chernyak V. V., Sirenko O. A., Royko N. V., Proskurnya S. A.

Summary. The analysis of biopsy material which was conducted for the last 25 years, concordantly information of the Poltava regional pathoanatomical bureau, rotined that the histogenesis of adenokarcinoma is conditioned the different degree of cell proliferation of the acinosis department of salivary glands.

Key words: adenokarcinoma, salivary glands, histogenesis.

Стаття надійшла 19.08.2010 р.